

ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВИКЛАДАЧІВ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ НЕПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФІЛЮ ЗА КОРДОНОМ ТА В УКРАЇНІ

Гунько Н. А. Формування педагогічної майстерності викладачів у вищих навчальних закладах непедагогічного профілю за кордоном та в Україні.

У статті на основі аналізу та узагальнення наукової інформації розкрито поняття педагогічної майстерності, значення цього феномену у педагогічній практиці. Здійснено порівняльну характеристику основних методів та засобів формування педагогічної майстерності викладачів ВНЗ непедагогічного профілю в зарубіжній та вітчизняній практиці.

Ключові слова: педагогічна майстерність, ВНЗ непедагогічного профілю, семінари, майстер-класи, мотивація до викладання.

Гунько Н. А. Формирование педагогического мастерства преподавателей высших учебных заведений непедагогического профиля за границей и в Украине.

В статье на основе анализа и систематизации научной информации раскрывается понятие педагогического мастерства, значение данного феномена в педагогической практике. Автор дает сравнительную характеристику основных методов и средств формирования педагогического мастерства преподавателей вуза непедагогического профиля в зарубежной и отечественной практике.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, вуз непедагогического профиля, семинары, мастер-классы, мотивация к преподаванию.

Gunko N. A. Formation of pedagogical skills of teachers in non-pedagogical universities abroad and in Ukraine.

On the basis of analysis and systematization of scientific information the notion of pedagogical skills and its importance in pedagogical practice is revealed. The author gives the characteristic of teacher training and formation of pedagogical skills of teachers in non-pedagogical universities abroad and in Ukraine.

Key words: pedagogical skills, non-pedagogical higher educational establishments, seminars, workshops, teaching motivation.

Одним з основних завдань, яке ставить держава перед вищими навчальними закладами – підготовка майбутніх кваліфікованих працівників, які будуть розвивати економіку, науку та інші галузі. Підготовка таких спеціалістів залежить від рівня науково-педагогічних кадрів. Однією з основ ефективного викладання є високий рівень педагогічної майстерності викладача. В університетах непедагогічного профілю викладачами часто стають випускники цих самих навчальних закладів, які не мають належної психолого-педагогічної підготовки.

Питання підготовки викладачів ВНЗ, структуру викладацької діяльності, концепції розвитку освіти розглядало багато науковців: В. Безрукова, О. Абдуліна, Н. Кузьміна, О. Коваленко, В. Андрущенко, В. Павленко тощо. Однак проблема формування педагогічної майстерності у викладачів непедагогічних ВНЗ є малодослідженою, так само як і досвід закордонних колег-викладачів, які активно працюють у цьому напрямку.

Мета статті – проаналізувати підходи до формування педагогічної майстерності в університетах непедагогічного профілю в Україні та за її межами.

Педагогічна майстерність викладача полягає в умінні ефективно побудувати навчальний процес, передати знання, сформувати у студентів певні вміння, при цьому розвинути в них особистісні якості.

Досліджуючи підготовку викладачів за кордоном, ми натрапили на тенденцію використання спеціальних програм успіху, що передбачають вправи та види навчальної діяльності та моделюють діяльність майбутніх студентів цих самих викладачів. Створюються школи й організації, де викладачі мають змогу ділитися своїм досвідом та методичними розробками. Так, у деяких країнах, особливо в тих, де викладання залишилось престижним, наприклад, Фінляндія, Корея, Ірландія, перед тим як приймати на викладацьку посаду, проводять процедури перевірки даних майбутніх викладачів. У першу чергу перевіряють успішність їх навчання, їх особисті якості та комунікативні здібності – важливі складники ефективного викладання.

У своїх дослідженнях, де ми формуємо основи педагогічної майстерності майбутніх викладачів технічних дисциплін в аграрних університетах, дійшли висновку, що основи педагогічної майстерності починають формуватися ще з перших курсів, за умови формування або ж підвищення мотивації до педагогічної діяльності. Така практика, на жаль, не є поширеною в Україні, але інші країни, наприклад, Ізраїль, пропонують спеціальні стипендії, для того щоб заохотити студентів пов'язувати своє життя з викладанням. У Швеції та Нідерландах упроваджували програми, спрямовані на мотивацію чоловічої статі до майбутньої викладацької діяльності, оскільки відсоток жінок, які мають бажання, викладати значно більший. Їм пропонували спеціалізовані курси педагогічної майстерності.

Ізраїль та Ірландія пропонують студентам вищів проходити педагогічну практику вже на першому курсі, а останній рік проводити у формі повноцінної роботи в навчальному закладі або роботи за сумісництвом. У Нідерландах під час такої роботи за сумісництвом, під керівництвом наставників-кураторів, студенти отримують платню. Так, програма підтримки нового викладача є обов'язковою в 10 країнах: деякі штати Австралії, Англія та Уельс, Франція, Греція, Ізраїль, Італія, Японія, Корея, Швейцарія та Північна Ірландія. У більшості країнах ця програма триває 1 рік [6].

Говорячи про Україну, ми бачимо, що педагогічна практика є можливою у педагогічних ВНЗ, а в університетах непедагогічного профілю, наприклад, у Вінницькому аграрному університеті, студенти не мають змоги проходити практику педагогічного спрямування, навіть якщо вони вже зупинили свій вибір на майбутній викладацькій діяльності.

Університет Калгарі пропонує у 2014 році спеціальні заняття-майстерні (workshops): «Забезпечення ефективного оцінювання студентів» (спрямований на формування вміння якісно критикувати й оцінювати роботу студента, давати характеристику помилкам, скеровувати майбутню роботу тощо), «Робота з відсутністю культури в групі» (спрямований на підготовку викладача до роботи в неорганізованому колективі, з яскраво вираженою грубістю) [2].

Університет штату Джорджія має спецкурс «Розвиток педагогічної майстерності» для майбутніх викладачів університету та вже практикуючих викладачів. Студенти, аспіранти й викладачі мають змогу сформувати власну викладацьку філософію, викладацькі методики та ін. Курс передбачає:

– ознайомлення з різними педагогічними філософіями та підходами;

- оцінювання різних підходів, стилів викладання, середовищ, у яких може відбуватися навчання;
- ознайомлення з підходами до формування завдань навчального курсу;
- створення власного викладацького портфоліо, формування курсів, добору матеріалів;
- роботу зі студентськими кризами в навчанні, особливими потребами та ін. [1].

Студенти Оксфорду в жовтні–листопаді 2014 року матимуть змогу пройти спецкурс «Розвиток майстерності викладання на навчання». Це невеликий майстер клас, що триває 2 години і спрямований на розвиток умінь викладання в групах, проведення практичних занять та проведення лекцій [3].

Цікавим є варіант, запропонований в Університеті Східної Англії, де створено ще в 1988 році «Центр викладачів та освітнього розвитку». Суть цього центру полягає в тому, що він проводить курси та розробляє програми, спрямовані на розвиток майстерності університетських викладачів. Вони підвищують інформаційні знання та тренують або формують певні уміння. Так, у 2014–2015 році центр пропонує курси: «Лідерство та розвиток управлінських якостей», «Особистісний та професійний розвиток», «Інформаційні технології у викладанні», «Навчання, викладання та кураторство», «Дослідницька робота викладачів» [4].

Інша методика була запропонована для викладачів-хірургів у Королівському хірургічному коледжі Англії. Заняття розраховані на 2 дні, упродовж яких викладачі ознайомлюються з основними освітніми теоріями, концепціями, проходять тестування, перевіряють рівень викладацьких здібностей, проводять заняття, за яке вони отримують відгук та аналізують його, вносять зміни та презентують заняття ще раз [5].

Викладачі вищих навчальних закладів непедагогічного профілю в Україні усвідомлюють важливість підготовки професіоналів, тому в багатьох ВНЗ починають створювати кафедри психолого-педагогічного спрямування. Однак робота викладачів цих кафедр проходить в основному лише з магістрами й аспірантами. Проаналізувавши стан підготовки викладачів в непедагогічних ВНЗ України в поданій нижче схемі ми демонструємо шляхи формування та підвищення педагогічної майстерності, що практикуються в цих навчальних закладах (рис. 1).

У своєму дослідженні працюємо над формуванням основ педагогічної майстерності, зокрема майбутніх викладачів технічних дисциплін в аграрних університетах. Для цього ми використовуємо ряд ділових ігор, проектних завдань, спрямованих на формування мотивації до викладання.

Крім того, у межах вивчення дисципліни «Педагогіка» пропонуємо спецкурс «Основи педагогічної майстерності», який проводиться з використанням, розробленого навчально-методичного посібника, що містить низку вправ, завдань для роботи як на практичному занятті, так і для самостійної роботи. В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій вважаємо за доцільне залучати студентів та викладачів до активної роботи з інформаційно-освітнім середовищем. Слід навчати створювати електронні підручники, крім того, на основі відео матеріалів студентам та викладачам слід пропонувати розв'язувати педагогічні проблемні ситуації, використовувати проектні методики тощо.

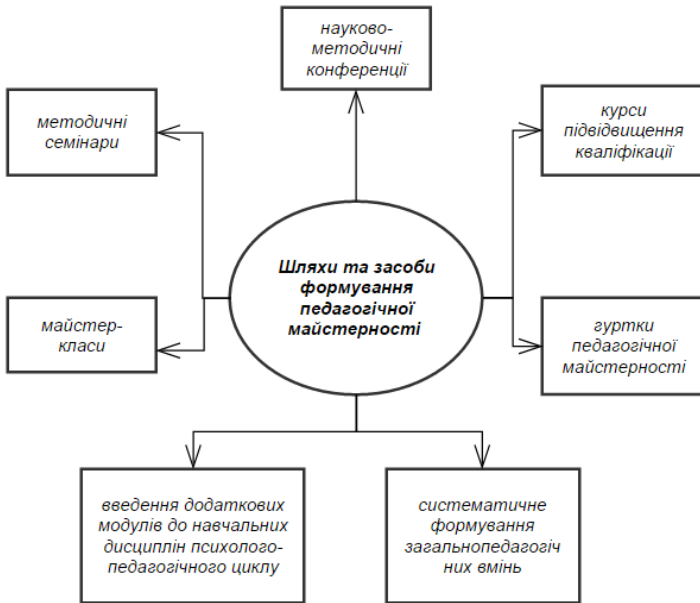

Рис. 1 Шляхи та засоби формування педагогічної майстерності

Проаналізувавши вітчизняну та зарубіжну практику формування педагогічної майстерності, вважаємо за доцільне продовжити вивчення цього питання та концентрувати свою увагу на створенні власних методик, спрямованих на розвиток педагогічної майстерності майбутніх викладачів та викладацького складу у вищих навчальних закладах непедагогічного профілю.

Література

1. Developing University Teaching Skills [Електронний ресурс] // сайт університету Джорджії – Режим доступу до ресурсу: <http://maerzlab.uga.edu/courses/developing-university-teach.html>. 2. Teaching Skills Workshops [Електронний ресурс] // сайт університету Калгарі – Режим доступу до ресурсу: http://www.ucalgary.ca/science/teaching_learning/workshops. 3. Teaching and Learning Skills Development Part 3 – Teaching Portfolio Workshop [Електронний ресурс] // сайт університету Оксфорд – Режим доступу до ресурсу: <http://www.medsci.ox.ac.uk/skillstraining/coursecatalogue/coursecalendar/allcourses/157>. 4. The Centre for Staff and Educational Development [Електронний ресурс] // сайт університету – Режим доступу до ресурсу: <https://portal.uea.ac.uk/csed?SelectedTab=Personal>. 5. Training the Trainers: Developing Teaching Skills [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.rcseng.ac.uk/courses/course-search/training-the-trainers-module-1-developing-teaching-skills>. 6. Yael D. Developing teachers' knowledge and skills [Електронний ресурс] // Duthilleul Yael // International Institute for Educational Planning, Kuala Lumpur, Malaysia – Режим доступу до ресурсу: http://info.worldbank.org/etools/docs/library/211119/y_duthilleul.pdf.